

KRINGLOOPBOEREN *Midden-Delfland*

De groene long van Metropoolregio Rotterdam Den Haag

Als een groene long, middenin in Metropoolregio Rotterdam Den Haag, ligt het open agrarische veenweidelandschap van Midden-Delfland. Het karakteristieke open landschap met de rijke cultuurhistorie en landschappelijke waarde is voor inwoners, ondernemers en bezoekers om van te houden! De melkveehouderij is van oudsher belangrijk voor Midden-Delfland. De inzet van de boeren heeft ervoor gezorgd dat het oorspronkelijke en unieke karakter van het landschap zo goed behouden is gebleven. Naast de pracht van het landschap draagt het open en groen houden van Midden-Delfland bij aan uw veiligheid als inwoner van of bezoeker aan onze metropoolregio: Waterberging, goed voedsel, temperen oververhitting in de steden en nog veel meer!

LTO Delflands Groen, de gemeente Midden-Delfland en de provincie Zuid-Holland werken in het programma samen om het agrarisch cultuurlandschap met koe in de wei te behouden en ontwikkelen. Natuurlijk werken zij hierbij voor en samen met betrokken gebiedsorganisaties en met U!

Het studie- en innovatieprogramma “Kringloopboeren Midden-Delfland”

Ondernemers, overheden en burgers geven samen vorm aan in het studie- en innovatieprogramma “Kringloopboeren Midden-Delfland”. In dit programma werken de melkveehouders, met en voor de omliggende steden, aan een veilig, aantrekkelijk, ‘eetbaar’ en open agrarisch cultuurlandschap. De uitvoering rust op twee pijlers. De gebiedskracht en de bedrijfskracht. Het weerbaar maken van eigen bedrijf en ondernemerschap versterkt de bedrijfskracht. Het realiseren van een wederkerige relatie tussen stad en land versterkt de gebiedskracht. De bedrijfskracht wordt met name vormgegeven in de studiegroepen. In het Innovatieprogramma staat het versterken van de gebiedskracht centraal. Beide onderdelen zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden.

Midden-Delfland ligt in het hart van de metropoolregio Rotterdam- Den Haag (= ruim 2,5 miljoen mensen rondom het gebied)

- 3.500 ha agrarisch kerngebied (hoofdzakelijk melkveehouderij)
- 60 veehouders, vrijwel allemaal melkveehouders
- karakteristiek open agrarisch cultuur veenweide landschap
- 2.000 ha recreatie en natuur
- 1.200 ha kassen, bedrijven en ‘rood’
- Onderdeel van de Hof van Delfland (www.hofvandelfland.nl)
- actieve lokale LTO afdeling Delflands Groen (www.ltodelflandsgroen.nl) & agrarische natuurvereniging Vockestaert (www.vockestaert.nl)

Het Fundament

Kringlooplandbouw vormt het fundament onder het programma Kringloopboeren in Midden-Delfland.

Wat is Kringlooplandbouw?

Kringlooplandbouw is een bedrijfsvoering afgestemd op het gebruik van de op het bedrijf aanwezige en geproduceerde hulpbronnen en voorraden, zoals zonlicht, mineralen, arbeid, organische stof en energie. Er wordt zo min mogelijk gebruik gemaakt van externe input. Er is respect voor natuurlijke systemen en de kringloop richt zich op realisatie van een inkomen over langere termijn. (Bron: Van top-down naar bodem-up, CLM, 2009)

Andere essenties van de kringlooplandbouw zijn:

- Een samenhangende systeembenadering i.p.v. een eenzijdige benadering;
- Afstand nemen van de ratrace tegen de beperkingen, door te kiezen voor een doelgerichte benadering van duurzame landbouw in haar omgeving;
- Een lange termijnvisie, waarbij continuïteit vóór rendement gaat;
- Geduld in de bedrijfsvoering ('slow farming'), de natuur de tijd geven;
- Economies of scope i.p.v. economies of scale;
- Behoud van bodemvariatie door gebalanceerde voeding (en dus bemesting) en gebruik;
- Een meerzijdige kennisbasis: wetenschap, ervaring, intuïtie - overigens in wisselende samenstelling.

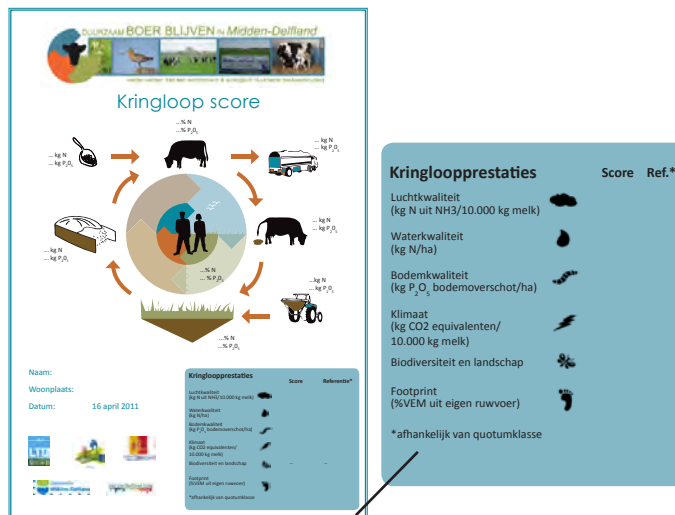
BEDRIJFSKRACHT!

Bedrijfskracht lijkt in eerste instantie alleen een aangelegenheid van de melkveehouder zelf. De boer is ondernemer en wordt steeds meer op zijn ondernemerschap aangesproken. Toch heeft hij ook bijzondere verantwoordelijkheden die verder reiken dan zijn bedrijf. Verantwoordelijkheden bijvoorbeeld voor het land waarop hij boert, over zijn omgeving en over de koeien die hij verzorgt. Het versterken van de bedrijfskracht wordt samen maar wel door iedere ondernemer op zijn eigen manier verder uitgewerkt tijdens de studiegroepbijeenkomsten. Om gegevens met elkaar en de omgeving te kunnen delen wordt o.a. gebruik gemaakt van de volgende instrumenten: Kringloop-score, koe-score en biodiversiteitsmeetlat.

Scoren op mineralenkringloop!

De noodzaak om duurzaamheid te bevorderen is groot. In de grondgebonden landbouw liggen nog flinke uitdagingen: de productiviteit van landbouwgronden neemt af, de uitspoeling van nitraat is nog altijd te hoog, de fosfaatvoorraden raken (wereldwijd) op. De footprint van onze melk- en vleesproductie is te groot, ammoniak emissies op veel plaatsen te hoog, methaanemissies zorgen voor verdere opwarming van de aarde, enzoverder. Door de mineralenkringloop te optimaliseren en duurzaamheidsprestaties te belonen, gaat verbetering van economie en milieu hand in hand. In Midden-Delfland brengen de deelnemende boeren actief hun mineralenkringloop in kaart. Cijfers zijn onlosmakelijk verbonden aan de praktijk. Beide worden benut om bedrijfsvoering economisch en ecologisch te versterken.

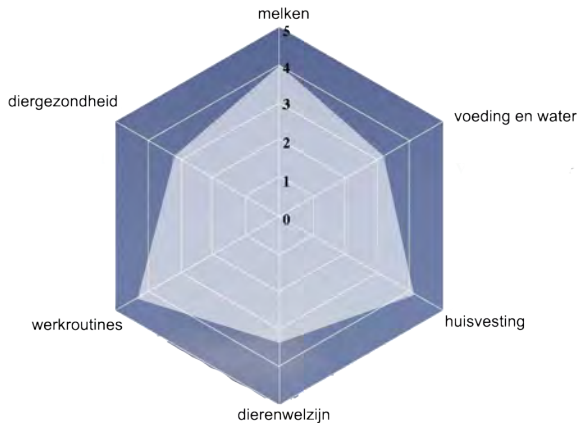
In de studiegroepen staan alle prestaties van de melkveehouders onder elkaar. Verschillen, bijvoorbeeld in het krachtvoer- en kunstmestgebruik, worden inzichtelijk. In verregaande mate kunnen landbouw, natuur en milieu prima gecombineerd worden. Daar ligt vanzelfsprekend de eerste uitdaging! De Kringloop-score (zie afbeelding) scoort op "vitale kringloop" en maakt aan boer en burger zichtbaar hoe milieu- en klimaatvriendelijk er geboerd wordt.

Bron: Frank Verhoeven

Scoren op dierwelzijn!

Koe in de wei! Dat willen we zien en dat vindt de koe prettig. In Midden-Delfland is de koe in de wei ook nog eens gezichts-bepalend voor het typische polderlandschap. Dierwelzijn gaat echter over meer dan “koe in de wei”. De koe maakt in de kringlooplandbouw integraal onderdeel uit van de hele bedrijfsvoering! Om zo integraal mogelijk te scoren op dierwelzijn, is de Koe-score ontwikkeld (zie afbeelding). Dat is enerzijds een onafhankelijk meetinstrument en anderzijds ook een managementinstrument voor de melkveehouder. Een getrainde dierenarts mag de Koe-score opnemen. De resultaten worden zowel op individueel als in de studiegroep besproken, zodat boeren van elkaar leren. De koe-score is als koekompas (door ontwikkeld door CONO / Partico.

Bron: CONO

Scoren op biodiversiteit!

Via de biodiversiteitsmeetlat, ontwikkeld door het CLM, maken de deelnemers biodiversiteit op hun bedrijf zichtbaar. Op basis van zes bouwstenen bepaalt de meetlat de score. Daarbij wordt gekeken naar het aanwezige vee en de gewassen, de teeltmaatregelen, de mate waarin rekening wordt gehouden met de aanwezigheid en ontwikkeling van flora en fauna en de aanwezigheid en het onderhoud van niet-productieve landschapselementen.

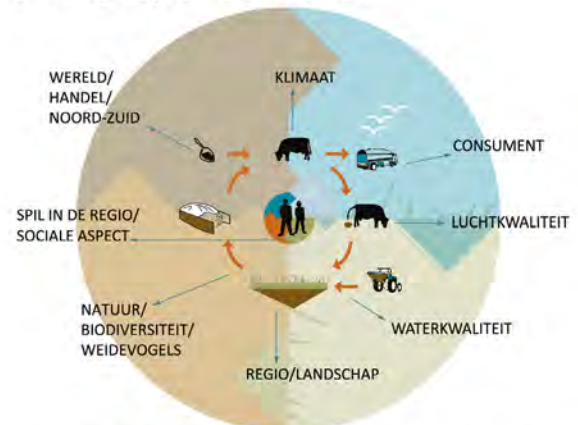

Bron: CLM

GEBIEDSKRACHT!

Waar staan de burger en de consument? En alle andere landeigenaren in het gebied? Hoe krijgen we het gebied met alle belanghebbenden in beweging? Wanneer is/wordt de burger betrokken en kan zij zich ook verantwoordelijk voelen? We dagen ondernemers uit actief met de samenleving, de consument en burgers in contact te treden. Dit noemen we het versterken van gebiedskracht. De ‘traditionele’ markt biedt weinig garanties voor het behoud van de melkveehouder in Midden-Delfland, het is zaak te zoeken naar nieuwe manieren van samenwerken, de afzet van zuivel anders te organiseren en te kijken op welke manieren financiering gevonden kan worden. De gebiedskracht wordt uitgewerkt in het Innovatieprogramma.

De kringloop breder bekeken

Het boerenbedrijf als DE schakel tussen voedsel, natuur, milieu en samenleving!

Het Innovatieprogramma

Midden-Delfland is een dynamisch gebied dat zich als groene long in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag bevindt. Individuele boeren, samenwerkende ondernemers, burgers en andere belanghebbenden in en om Midden-Delfland hebben talrijke vragen en ideeën die aanleiding kunnen zijn voor vernieuwing van en in de grondgebonden (melk)veehouderij. Bij het initiëren van de vernieuwing staan de uitgangspunten van **de kringlooplandbouw** altijd centraal.

Drie innovatiethema's

Vernieuwingsprojecten zijn vooral bedoeld voor het benutten van collectieve kansen. In de regio – zowel in studiegroepen als daarbuiten - circuleren diverse vernieuwende ideeën voor het versterken van de agrarische bedrijfs- en gebiedsstructuur, maar deze zijn nog niet voldoende uitgekristalliseerd.

Drie samenhangende innovatiethema's worden in het programma Kringloopboeren Midden-Delfland verder uitgewerkt:

- **Alternatieve financieringssystemen:** Wie betaalt het landschap? Hoe kunnen stad en land (burgers en boeren) elkaar versterken? Voorbeeld is bijvoorbeeld de Streekrekening Midden-Delfland en het Groenfonds Midden-Delfland.
- **Samenwerkingsverbanden:** tussen (melk)veebedrijven (bijv. rond voercentrum, tussen bedrijf en burger/consument (bijv. afzetcoöperatie)', tussen overheid en sector (bijv. rond GLB) of tussen verschillende bedrijven (bijv. zonne-energie).
- **Regionale verwerking en afzet melk:** Plannen om een deel (10%) van de melkproductie zelf te verwerken en afzetten in de regio daadwerkelijk tot uitvoer brengen.

Colofon

Het programma 'Kringloopboeren Midden-Delfland' wordt mogelijk gemaakt door de financiering vanuit het IODS-kwaliteitsproject "pilot groen ondernemen", de inzet van participerende gebiedsorganisaties, de melkveehouders, en andere professionals.

Ook meedoen, vragen of suggesties? Aarzel dan niet contact op te nemen met programmacoördinator Hiske Ridder, 06 17391430, hridder@compuls.nl of kijk op de website: www.boerinmiddendelfland.nl

Het programma wordt in samenspraak met LTO Delflands Groen en de Provincie Zuid Holland door de gemeente Midden-Delfland gecoördineerd.

Gemeente Midden-Delfland, Postbus 1, 2636 ZG Schipluiden

